începutul secolului al III-lea î. e. n. și se vorbește chiar de un atac al lor asupra Histriei pe la 279 î. e. n. (?). Dobrogea ar fi intrat în componența imperiului încă de la fundarea provinciei Moesia, în anul 15 e. n. În sfîrșit, semnalăm și confuzii de ordin istoric: roxolanii și bastarnii sînt considerați drept triburi autohtone (*native tribes*), așezarea de la Popești este definită drept capitală a uniunii tribale *dace*, costobocii sînt localizați în nordul Transilvaniei, generalul Cornelius Fuscus ar fi fost ucis la Tapac, iar colonizarea celor 12 000 de daci liberi sub Commodus s-ar fi făcut în Dobrogea, nu în Dacia etc.

Dincolo de aceste greșeli, care se explică prin dificultatea cuprinderii unei problematici atît de vaste de către un cercetător străin și care, dealtfel, pot fi ușor corectate la o nouă ediție, cartea lui Paul MacKendrick este valoroasă prin ideile pe care le împărtășește cititorului, ca și prin materialul documentar adunat și sistematizat în sprijinul acestor idei. Scrisă într-un stil atrăgător, bogat ilustrată, fără însă a face concesii de la spiritul științific, această carte contribuie efectiv la răspîndirea cunoștințelor despre istoria și cultura veche a pămîntului românesc în cercul cititorilor anglo-saxoni. Pentru acest mare serviciu trebuie să fim recunoscători lui Paul MacKendrick.

*Mircea Babeș*

## *Acta Musei Napocensis*, XIII, 1976, 675 p.

Recentul volum al anuarului Muzeului de istorie al Transilvaniei (Cluj-Napoca) cuprinde un număr important de studii și articole de arheologie și istorie (p. 1—597), de muzeografie (p. 597—630) și cîteva recenzii (p. 631—668). În cele ce urmează vom prezenta numai acele materiale legate de profilul revistei SCIVA. Aceste 22 de contribuții privesc cu precădere probleme ale arheologiei zonei de activitate a muzeului care editează publicația. Le vom urma în ordinea publicării în volum.

Primele prezintă mai ales descoperiri preistorice din Transilvania. În studiul lui Liviu Groza, *Două interesante descoperiri arheologice din județul Caraș-Severin* (p. 1—5), este vorba de o piesă de cult neolitică descoperită la Ohaba Mîtnic, precum și de o pușculiță romană din așezarea civilă de la Tibiscum. Gheorghe Lazarovici și Zaharia Milea, *Săpături arheologice la Bădeni. Campania din 1968* (p. 7—35), prezintă o așezare de epoca bronzului (cultura Wietenberg). În anii 1968, 1969 și 1971, Istvan Ferenczi a efectuat o serie de cercetări pe teren în vederea urmăririi graniței romane din nordul provinciei Dacia Porolissensis; cu această ocazie a străbătut o zonă mai largă, iar rezultatele acestor investigații le comunică sub titlul *Contribuții la topografia arheologică a văii Someșului (in sectorul Vad-Surduc)* (p. 37—50) descoperiri din neolitic, epoca bronzului și a migrațiilor). Pentru arheologia preistorică mai amintim studiul colectiv semnat de P. Georoceanu, M. Georoceanu și C. Lisovschi Chelesanu, *Observații faunistice asupra mormintelor scitice din necropola de la Ozd* (p. 51—54).

În continuare, sînt prezentate alte două studii: unul legat de istoria Dobrogei, *Apeductul antic de la Callatis* (p. 55—64), semnat de Constantin Scarlat; altul cu implicații în studiile de numismatică: *Efecte structural-texturale la monedele antice obținute prin batere* (p. 65—70), de Eugen Stoicovici.

Deosebit de interesante ni s-au părut două articole privind epoca dacică. H. Daicoviciu și I. Glodariu prezintă *Puncte de reper pentru cronologia cetăților și așezărilor dacice din Munții Orăștiei* (p. 71—80). Autorii ajung la concluzia că fortăreața și așezarea civilă de la Costești sînt cele mai vechi (sfîrșitul secolului al II-lea sau începutul secolului I î. e. n.): din aceeași epocă ar putea fi nivelul inferior al zonei sacre de la Sarmizegetusa, o parte a așezării civile a acestei cetăți, precum și nivelurile inferioare de la Fețele Albe (poate și cetatea de la Piatra Roșie); începuturile fortăreței de la Sarmizegetusa sînt mai tîrzii. Un alt studiu semnează Jan Trynkowski (Varșovia): *Urmările demografice ale cuceririi Daciei de către romani* (p. 81—88) (articolul a apărut și în limba polonă în culegerea *Prowincje rzymskie i ich znaczenie w ramach Imperium*, Ossolineum, 1976, p. 135—146). Observațiile profesorului polonez ni se par destul de judicioase. Arătînd pierderile suferite de populația Daciei printre bărbații capabili să poarte arme (vezi și Eutroplus, VIII, 6, 2), Jan Trynkowski subliniază continuitatea populației autohtone: „Arheologia a furnizat argumente care au rezolvat în mod definitiv această controversă. Elementele de cultură materială a dacilor care coexită cu monumentele culturii romane de pe teritoriul provinciei Dacia constituie o dovadă arhi-

grăitoare în favoarea supravieţuirii populaţiei autohtone" (p. 82—83). Autorul arată că populaţia autohtonă se compunea în special din femei şi copii, în timp ce coloniştii erau reprezentaţi mai ales prin bărbaţi (colonişti veniţi individual sau veterani). Căsătoriile mixte au grăbit procesul de romanizare.

Un număr important de articole sînt consacrate descoperirilor epigrafice. H. Daicoviciu şi I. Piso publică *Inscripţii din Sarmizegetusa* (p. 89—97) (inscripţii din templul lui Liber Pater şi un relief cu inscripţie dedicat zeilor medicinei). În partea a II-a a contribuţiilor lui H. Wolff (Bonn), *Miscellanea Dacica* (p. 99—123), se fac o serie de discuţii pe marginea inscripţiei de fundare a Coloniei Dacica (Ulpia Traiana Sarmizegetusa) (CIL, III, 1 443), precum şi în legătură cu numele municipiului Drobeta (pe marginea inscripţiei CIL, III, 8 017). Mai amintim: L. Groza şi V. Wollmann, *Două inscripţii romane din zona Caransebeş* (p. 163—168); V. Moga, *Contribuţii în legătură cu officina şi produsele tegulare ale legiunii XIII Gemina la Apulum* (p. 191—196); I. Mitrofan, *Vestigii din Napoca romană* (p. 197—203); D. Benea, *Officina militară de la Dierna* (*sec. III—IV e. n.*) (p. 205—214).

Pentru istoria economică a Daciei romane ne reţine atenţia articolul lui Dan Isac, *Helenius şi Saciro de la Westerndorf. Consideraţii asupra unui vas de terra sigillata de la Orşova* (p. 169—175), iar pentru istoria religiilor provinciei, cel al lui D. Isac şi M. Bărbulescu, *Atestări ale Parcelor pe teritoriul Daciei romane* (p. 177—189).

Deosebit de interesant este articolul lui N. Vlassa, *Două noi piese paleocreştine din Transilvania* (p. 215—230) (un inel de aur cu inscripţie, considerată creştină, de la Potaissa, şi un intaglio de la Apulum).

Perioada prefeudală este prezentă în paginile revistei cu cîteva contribuţii: E. Iaroslavschi, *Cuptoarele pentru redus minereul de fier de la Şoşdea, jud. Caraş-Severin* (p. 231—237) (secolul al IV-lea e. n.); G. Ferenczi şi I. Ferenczi, *Săpături arheologice la Mugeni* (p. 239—255) (aşezare din lunca Tîrnavei, jud. Harghita; trei perioade: epoca bronzului, secolele III—IV e. n. şi secolele XI—XII); A. Bejan, *Un atelier metalurgic din sec. VI e. n. de la Drobeta-Turnu Severin* (p. 257—268) (piese descoperite în anul 1904 în turnul tîrziu, atribuit epocii lui Iustinian, aflate în patrimoniul Muzeului Banatului).

Paginile de recenzii, care încheie *Acta Musei Napocensis*, prezintă cîteva lucrări de specialitate din ţară şi străinătate, cu o serie de observaţii şi sugestii ce le ridică deasupra obişnuitelor prezentări de carte.

*Constantin C. Petolescu*